

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 7
2023

**Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет**

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 7

Рівне, 2023

змагальні моторні реакції; приємні емоційні реакції, що виникають в різних життєвих ситуаціях (бесіда); усне або рольове програвання конфліктної ситуації.

Метод систематичної десенсибілізації – метод систематичного поступового зменшення сензитивності (тобто чутливості) індивіда до предметів, подій або людей, що викликають тривожність. Варіант методики – емотивна уява. Тут використовується образ улюбленого героя дитини, її кумира або значущої людини. В цьому образі дитина поступово стикається з ситуаціями і долає їх. Можуть поєднуватися з ігровою терапією, творчим самовираженням (малювання, театралізація), тілесною терапією.

Методи саморегуляції: Ментальна релаксація часто використовується після м'язової релаксації. Вона має на меті уявити конкретну спокійну, приємну сцену. Важливо пояснити клієнтам, що мета навчання релаксації – це розвиток уміння досягати стану, що характеризується емоційним спокоєм. Метод формування стратегії самоконтролю. Для цього підлітка спочатку навчають самоспостереженню за власною поведінкою. Самоспостереження часто здійснюється у формі щоденника.[2]

Висновки. Профілактика девіантної поведінки у підлітковому віці є комплексним підходом, який вимагає зусиль не тільки з боку підлітків, але й з боку їхніх родин, шкіл, суспільства в цілому. Забезпечення сприятливих умов для розвитку та надання необхідної підтримки може допомогти підліткам уникнути девіантної поведінки та забезпечити їх здоровий та успішний розвиток у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Гольдштейн А., Хомик В. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. Пер. з англ. В. Хомика. Київ : Либідь, 2003. 520 с.
2. Пихтіна Н.П. Профілактика та соціально-педагогічна робота з дітьми девіантної поведінки в опорних схемах : навч.-метод. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 55 с.

УДК: 316.62 : 355.58

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» З ТОЧКИ ЗОРУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Гудовсек Сергій, здобувач ОС «магістр»
спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Павелків Роман, доктор психологічних наук, професор

Постановка проблеми. Сучасний світ із кожним роком стає все більш складним та непередбачуваним. Українське суспільство другий рік живе в стані масштабної воєнної агресії, інформаційній війні, у глобальній екологічній кризі; четвертий рік в стані пандемії Covid-19. Тому проблема безпеки людини – одна з актуальних проблем сучасного українського суспільства.

Безпека – це стан стійкого існування (розвитку) об'єкта, при якому вірогідність небажаної зміни яких-небудь параметрів (характеристик) його життєдіяльності (функціонування) невелика, а також існує висока імовірність розвитку, вдосконалення об'єкта та довкілля [7, с. 11].

Безпека – стан діяльності, при якому з певною ймовірністю виключеним є вплив або наявність для людини, суспільства і природи надмірної небезпеки [9, с. 90]. Рівень безпеки та можливість захисту людини залежить від багатьох чинників, серед яких можна виділити два основні: 1) властивості людини та її здатність чинити опір небезпечним явищам та факторам; 2) наявність додаткових штучних елементів захисту, які компенсують недостатність попереднього чинника [2, с. 28]. Отже, науковці надають великого значення діяльнісній основі людини.

З уваги на глобальні трансформації та нестабільність українського суспільства безпека посідає особливе місце в структурі суспільних цінностей, саме через безпеку реалізуються всі інші людські можливості: на життя, на свободу, на самореалізацію.

Безпеку розкривають як положення, при якому не загрожує небезпека кому-небудь, чому-небудь. Як бачимо, категорія «безпека» визначається через відсутність небезпеки. Слід відзначити, що в більшості джерел поняття «небезпека» розглядається як негативний вплив на людину або будь-яку систему.

Безпека – це мета, а безпека життєдіяльності – засоби, шляхи, методи її досягнення.

В свою чергу, безпека життєдіяльності передбачає не лише фізичний захист кожної людини («безпека людини») чи завдання виживання і безпеки людства («людська / глобальна безпека»), а більшою мірою реалізацію здатності кожної людини до повноцінного життя та гарантування відповідних умов для цього з боку самої людини, громадських організацій, суспільства, а також – держави, міжнародного співтовариства, міжнародних організацій тощо [1].

У психолого-педагогічній науці проблема забезпечення життєдіяльності досліджувалася в різних напрямках. Так, В. Василенко, вивчив сутність здорового способу життя [3]. Теоретико-методичні основи забезпечення навчального процесу з безпеки життєдіяльності людини у педагогічних закладах вищої освіти досліджували О. Буров, В. Заплатинський, І. Іванова, В. Кузнецов, В. Мухін, Л. Сидорчук, С. Шкрєбень. Дослідження вчених переконливо свідчать про важливість поставленого питання для сучасного етапу розвитку сучасної науки, зумовленого потребами особи і суспільства [8].

Аналіз зазначених праць свідчить, що, незважаючи на широке опрацювання вченими окремих психологічних аспектів безпеки особистості та формування змісту безпеки життєдіяльності, досі не розкрито сутність формування основ змісту безпеки життєдіяльності у процесі підготовки здобувачів вищої освіти.

Мета дослідження – розкрити сутність поняття «безпека життєдіяльності» з психологічного аспекту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Психологічний аспект безпеки життєдіяльності характеризує стан захищеності психіки людини від негативних чинників навколишнього середовища. Проблема гарантування психологічної безпеки особистості у процесі життєдіяльності пов'язана з вивченням закономірностей адекватного відображення небезпеки у свідомості та конструктивної регуляції поведінки з метою збереження життя та здоров'я людини або групи людей.

Проведений аналіз наукової джерел засвідчив, що деякі автори формулюють поняття «небезпеки» через визначення «безпеки», інші характеризують небезпеку як приховану властивість будь-якої системи або її складників, яка може порушувати безпеку системи, загрозувати її стабільності й функціонуванню, а можливо й її оточенню.

Поділяємо і погоджуємося з більш повним, на нашу думку, визначенням В. Заплатинського: небезпека – це «суб'єктивне поняття, котре означає можливість виникнення обставин, за яких матерія, поле, інформація, енергія або їх поєднання можуть так вплинути на складну систему, що це призведе до наслідків, які сприймаються або оцінюються зацікавленим суб'єктом (на рівні мислення, відчуття або інстинктів) на певному етапі розвитку сприймаючого суб'єкта як негативні до моменту реалізації небезпеки або після настання негативних наслідків» [5, с. 104].

На даний момент існує часткова класифікація, згідно якої небезпеки можуть бути класифіковані:

- за походженням (природні, техногенні, антропогенні, екологічні, змішані);
- за часом дії (імпульсивні, кумулятивні),
- за локалізацією (літосферні, гідросферні атмосферні, космічні);
- за наслідками (втома, захворювання, травми, аварії, пожежі, смертельні випадки);
- за збитками (соціальні, технічні, екологічні);
- за сферою прояву (побутові, спортивні, дорожньо-транспортні, виробничі, військові);

- за структурою (прості, похідні);
- за характером (активні, пасивні) [10, с. 5-6].

Категорія «життєдіяльність» містить два складники – «життя» і «діяльність». Як зазначають науковці, «життя» виступає особливою вищою формою існування матерії, яка володіє здатністю до розмноження, зростання, розвитку, активної регуляції власного складу та функцій, різних форм руху, можливістю пристосування до середовища та наявністю обміну речовин і реакції на подразнення [4, с. 16-17]. Діяльність – це специфічна форма активного відношення людини до середовища існування, зміст якого становить його доцільну зміну й перетворення у власних інтересах.

Поняття «життєдіяльність» можна визначити як складний біологічний процес збалансованого існування й дій людини в життєвому середовищі з метою самореалізації власних інтересів, життєвих потреб і можливостей.

Таким чином, безпека життєдіяльності – це життєнеобхідний стан людини, суспільства, людства в цілому без впливу або наявності надмірної небезпеки на них, що забезпечує не тільки повноцінне життя для реалізації можливостей і задоволення потреб, а й дає надію на сталий розвиток у майбутньому.

Безпека життєдіяльності особи є цілісною концепцією, що розглядає загрози особі та можливості їх успішного подолання у різних сферах людського життя. Задля ефективнішого аналізу виокремлюють та класифікують елементи безпеки особи та види.

У доповіді «Програми ООН з розвитку» (1994) було виокремлено сім елементів безпеки життєдіяльності особи:

- економічна безпека (гарантування матеріальних умов розвитку особи);
- продовольча безпека (достатня кількість харчів);
- медична безпека (рівний і вільний доступ до якісної охорони здоров'я);
- екологічна безпека (відсутність шкідливих екологічних чинників);
- безпека людини (захист від таких загроз, як тортури, війни, кримінальні загрози, поширення наркотиків тощо);
- безпека співтовариств (збереження традиційних культур та етнічних груп);
- політична безпека (достатні політичні права і відсутність політичного гноблення).

Крім вище визначених елементів безпеки сучасні психологи виділяють психологічну безпеку, яку класифікують за:

- охопленням людей (психологічна безпека об'єднань людей, груп людей, окремих людей);
- віком (психологічна безпека дітей, юнаків, дорослих людей, людей похилого віку);
- видами діяльності (психологічна безпека працівників освіти, науковців, робітників, підприємців, селян та ін.);
- умовами діяльності ((психологічна безпека військовослужбовців під час повсякденної життєдіяльності, під час виконання службово-бойових завдань в особливих (екстремальних) умовах та ін.)). [6, с. 199]

Особиста психологічна безпека характеризується своїми закономірностями, стратегіями, принципами, засобами і методами організації. На думку В. Шиян, безпеку особи визначають три чинники: людський чинник; чинник середовища; чинник захищеності [11, с. 37]. Особиста психологічна безпека суб'єкта є психологічним феноменом, що актуалізується в екстремальних ситуаціях і має концептуально-процесуальне оформлення.

Висновки. Отже, існує специфічна система безпеки життєдіяльності, тобто функціональна система, що відображає процеси взаємодії елементів, які прагнуть до впорядкованості, структуризації, загальної цілісності та формується адекватна цим процесам загальна теорія безпеки особи як сукупність основних понять, теоретичних підходів, концепцій розроблення безпеки особи і її реалізації.

Список використаних джерел

1. Абракітов В. Е. Безпека життєдіяльності, екологія та охорона праці: енцикл. слов. Х.: ХНАМГ, 2012. 396 с.
2. Березуцький В.В. Безпека людини. Безпека життєдіяльності особистості – підґрунтя сталого розвитку суспільства: Тези доп. на Всеукр. наук.-метод. конф. з міжнар. участю. Миколаїв: НУК, 2009. С. 28–3.
3. Василенко В. А. Європейська освіта про здоровий спосіб життя. *Етапи великого шляху Відродження*. 2000. №3. С. 7 – 10.
4. Желібо Е.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / за ред. Є.П. Желібо. К.: Каравела, 2009. 344 с.
5. Заплатинський В.М. Обґрунтування загального поняття «небезпека». *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький університет імені Григорія Сковороди»*: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 27. С. 99–106.
6. Іллюк О.О. Людський фактор військових формувань: зміст оцінювання та прогнозування : монографія. Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. 252 с.
7. Ковжого С. О., Малько О. Д., Полежаєв А. М. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Х.: Право, 2012. 220 с.
8. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / Кузнецов В.О., Мухін В.В., Буров О.Ю., Сидорчук Л.А., Заплатинський В.М., Шкребець С.А. *Інформаційний вісник Вища освіта*. 2001, № 6. С. 6–18.
9. Михайлюк В.О. Ідентифікація поняття «культура безпеки життєдіяльності». Безпека життєдіяльності особистості – підґрунтя сталого розвитку суспільства: Тези доп. на Всеукр. наук.-метод. конф. з міжнар. участю. Миколаїв: НУК, 2009. С. 89–91.

УДК 159.922.7:159.942 - 053.5

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ЕМПАТІЇ В КОНТЕКСТІ МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Дем'янюк Вікторія, здобувачка ОС «магістр»
спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Кулакова Л. М., кандидат психол. наук, доцент

Постановка проблеми. У сучасній психології та педагогіці проблема емоційного розвитку дітей визнана однією із пріоритетних. Насамперед це пов'язано з багатозначністю терміну «емоційний розвиток» у різних науково-теоретичних підходах і окремих концепціях. Інтегруючи положення досліджень емоційної сфери дитини, слід розуміти емоційний розвиток як комплексний закономірний процес ускладнення та збагачення емоційної сфери в контексті загальної соціалізації дитини.

Наше суспільство відчуває гостру потребу в людях, здатних поділитися з оточуючими своїм духовним багатством не на словах, а у вчинках проявити свою душевну щедрість. Окрім того, в сучасних умовах державотворення складність соціально-економічної ситуації впливає на становлення особистості людини, викликає великі зміни в потребах та мотивах поведінки, моральній сфері в цілому. Тому психологічне вивчення моральних якостей та рівня емпатійності учнів як передумови підвищення ефективності виховної роботи в цьому напрямку є актуальним та необхідним.

Мета статті - вивчення психологічних особливостей формування емпатії у дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Без відносно чіткої теорії емпатії складно розвивати теорії особистості, міжособистісних стосунків, зрозуміти сутність людини як суспільної істоти, суб'єкта, який самодетермінується, та трансцендентальної індивідуальності. Концептуалізація емпатії допоможе у вирішенні основного завдання психології, яке полягає, на думку сучасних психологів, не стільки в описі суб'єктивної реальності внутрішнього світу людини, скільки в дослідженні і розумінні зв'язків між цим її світом та зовнішнім світом існування особистості, що утворюють у сукупності її цілісний життєвий світ. Розгляд емпатії

ЗМІСТ

Артемук О. Вплив стресу на самопочуття людини та її життєдіяльність	3
Баранович І. Вікові особливості прояву страхів у дітей молодшого шкільного віку...	5
Басалига Т. Посттравматичний стресовий розлад у учасників збройних конфліктів...	7
Болюх Н. Вплив емоцій на психічне здоров'я особистості.....	10
Боровець А. Проблема розвитку особистості в молодшому шкільному віці.....	13
Боса-Мірявець М. Психологічна готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності.....	16
Босий-Мірявець В. Комунікативна культура педагога: психологічний вимір.....	20
Бугайчук І. Психокорекція нейрофізіологічних зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.....	23
Гавін Б. Особливості прояву психологічного стресу у людини.....	25
Гонтаренко В. Механізми психологічного захисту дітей.....	28
Гончарук А. Психологічні особливості спілкування у підлітковому віці.....	30
Горбатюк О. Методичні аспекти профілактики девіантної поведінки підлітків	33
Гудовсек С., Павелків Р. Сутність поняття «безпека життєдіяльності» з точки зору психологічної науки.....	34
Дем'янюк В. Психологічний зміст емпатії в контексті морального розвитку молодшого школяра.....	37
Дивульська К., Юрчук О. Особливості роботи психолога у школі в умовах воєнного стану.....	40
Єфімова М. Психологічні особливості дітей вимушених переселенців.....	42
Загородський Д. Психологічні чинники прояву любові у подружніх парах.....	44
Каверіна Б. Особливості конфліктної поведінки у підлітковому віці.....	47
Климчук І. Психологічні особливості емоційної стійкості студентів у період кризи...	52
Ковальчук О., Аладько Т., Ковальчук С. Соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.....	55
Ковальчук О., Назарець Л. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти: недоліки та переваги.....	58
Коренко Д. Психологічні особливості поведінки обдарованих дітей.....	62
Корчака Ф., Корчакова Н. Вплив військової агресії на розвиток національної ідентичності української молоді	65
Котляр О. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці.....	66
Кривко М. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини дошкільного віку.	68
Кулакова О. Використання інтерактивних платформ у навчанні іншомовної лексики	72
Курята Н. Вплив війни на життєстійкість українського студентства.....	75
Лаврук Л. Психологічні особливості міжкультурної адаптації переселенців у чужій країні.....	77
Мартюченко К. Креативність як фактор успішної самореалізації особистості.....	80
Мисько Є. Шкільна тривожність підлітків як соціально-психологічна проблема.....	83
Мотруніч І., Юрчук О. Використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дошкільників.....	86
Нікішина Д. Рефлексія як фактор подолання фрустраційних ставнів у студентів.....	88
Оборська А. Дослідження впливу арт терапії у процесі психологічної корекції девіантної поведінки поранених військовослужбовців під час реабілітації.....	92

Павелків В. Сучасні реалії та їх вплив на розвиток агресивної та деструктивної поведінки молоді.....	93
Парчук Т. Психологічна готовність молоді до сімейного життя.....	96
Подлящук О. Психологічні особливості прояву емоційного вигорання у педагогів....	97
Приступлюк С. Психокорекція агресивної поведінки підлітків засобами арттерапії...	101
Пшенична Л. Феномен харизми та його вплив на міжособистісну взаємодію.....	103
Ряба Л. Фактори формування самооцінки в підлітковому віці.....	106
Сабат Є. Особливості феномена прокрастинації у студентському середовищі.....	108
Семенюк В. Психологічний супровід дітей раннього віку із загальною затримкою мовленнєвого розвитку.....	111
Сизов С. Теоретичний аналіз психологічної реабілітації осіб з алкогольною залежністю.....	112
Стащук А. Особливості використання арт терапії в роботі з молодшими школярами..	113
Тарасюк Л. Музика як чинник впливу на психічний стан особистості.....	116
Тимчак С. Інформаційна гігієна під час війни.....	118
Ткачук О. Соціально-психологічні аспекти сугестивності як фактору узалежнених форм поведінки в юнацькому віці.....	120
Українець В. Віра дітей у Збройні Сили України.....	123
Федорович Р., Опанасюк І. Методи арттерапії як засіб корекції сімейних відносин.....	125
Холод Ю. Формування національної гідності дітей дошкільного віку як проблема дошкільної освіти.....	127
Хома О. Soft skills як феномен професійної компетентності сучасного психолога.....	129
Чорноус Я. Психологічні особливості прояву ейджизму в студентській молоді: теоретичний аспект.....	131
Шевчук В. Соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що перебувають у складних життєвих обставинах.....	134
Шепель Т. Проблема емоційного вигорання лікарів.....	137
Шишка А., Юрчук О. Адаптивне фізичне виховання як засіб корекції психомоторних порушень у дошкільників із заїкуватістю.....	139
Яковець О. Особливості процесу соціальної адаптації дітей з аутизмом.....	142
Якубовська М. Психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.....	145
Яремчук Ю. Статистичні особливості виникнення захворюваності на ПТСР у військовослужбовців.....	149
Ярмошевич В. Експериментальне дослідження використання методу казкотерапії у роботі з дітьми в умовах війни.....	150